

We logeren twee nachten in het heerlijke Queens hotel, dwalen door Berlijnse lanen en dan terug naar Brussel voor het vervolg van wat uiteindelijk een radioreeks is geworden over leven en werken van Wannes Van de Velde.

‘(2/11/1994) Terugreis. Stralend weer. Staalblauwe hemel. De zon verguldt de dode bladeren aan de berken. Berlijn ligt achter ons, alsof het een spookstad is, van de wereld afgesneden door de bossen van het Oosten. Berkenwouden in goud gehuld. Velden. De vroegere DDR, een land dat men aanduidt met initialen. Afkorting.

We naderen Bielefeld. Het landschap wordt weer vlakker, een uitgestrekt boerenland. Kleine dorpen, bruin, donkerrood. Nu en dan de vrede van een Romaans kerkje.

In de verte blauwe heuvelruggen. Kimmelbergen op rij.’²⁴

De treinreis en ons verblijf in Berlijn zorgen voor 26 afleveringen ‘Wannes Van de Velde, leven en werken’. Ze zijn in het voorjaar van 1996 uitgezonden en werden uitgebreid aangekondigd in de pers. Dat jaar was het precies dertig jaar geleden dat zijn eerste elpee verscheen. Niet dat we een aanleiding nodig hadden, maar het helpt als je een kapstok hebt om herinneringen aan op te hangen. De uren en uren opnames van de treinreis heb ik al die jaren gekoesterd. Een mens kan maar beter niks weggooien en dus heb ik vandaag nog altijd de stem van Wannes die zijn verhaal vertelt. Ik zal er dan ook dankbaar gebruik van maken.

‘Ik stam langs moederskant af van Scheldevisers. Die kwamen uit Rupelmonde. Ik weet niet of mijn overgrootvaders nog vissers waren, in hun jonge jaren misschien nog wel. Dat was een van die clans van Scheldevisers zoals je die daar hebt. Ook in Mariekerke bestaat dat. En in Sint-Amands. Daar heb je de *bollesmannen* en de *tsjaresmannen*. Mijn familie, dat waren de *spekmannen*. Dat kennen ze nu nog altijd in Rupelmonde.

Ik heb eens een van de weinige nog overlevende kozijns van mijn grootvader opgezocht. Polle de Spekman: kaarsrechte man, oud, witte haren, sterke man. We hadden met die familie eigenlijk weinig contact. Te weinig. Dat is natuurlijk fout. Daarom probeerde ik hem te vinden.

Ik ging op weg naar ginder toen ik zestien, zeventien was. Ik kom terecht in een klein café met zicht op de kaaien. Nog echt authentiek in die jaren vijftig. Ik

---

24 *Tijdsnede*, p. 58.

vraag aan de cafébazin of ze een zekere Paul De Wilde kent. Die Paul De Wilde zat toch wel in de keuken van dat café en hij hoorde dat iemand naar hem vroeg. Hij bekeek mij en zei: “’t Is mij dat je moet hebben. Ik had wel gezien dat je een *spekmansneus* hebt.” Dus mijn neus, zo’n beetje een gebogen neus, dat zijn inderdaad de neuzen van de *spekmannen*. Dat is *petite histoire*, maar dat zijn momenten dat je beseft “Waar ben ik?”.

Polle de Spekman sprak nog dat Rupelmonds dialect dat hij alleen nog met leeftijdgenoten kon spreken. Rupelmondenaren zingen, meer dan die van Sint-Niklaas. Die zeggen “dansen”, in Rupelmonde zeggen ze “daanseen”. Bijna op zijn Frans. Dat zijn mooie herinneringen en dat blijft. Naarmate dat in tijd verderaf ligt, worden dat dan toch die vissers van de Schelde.²⁵

En daar achter in ons straatje
daar woont een meiske fijn.
Daar kwam al ene schippersgast aan:
Schoon meiske, wilde gij mij, zei hij,
schoon meiske, wilde gij mij?
Ja, ja, schippersgast,
gij ligt altijd in ’t water en plast.
Daar moet genen andere zijn,
gij zult hebben den trouw van mij!²⁶

‘Dat waren harde werkers. Op foto’s van de oude Scheldevisseren zie je dat. Ze woonden en leefden op hun schip. Dat waren wroeters zoals in *les travailleurs de la mer*²⁷ – maar dan van *les fleuves*. Dat waren riviervissers. Dat zijn herinneringen aan mijn voorouders.

Dat kruipt dan allemaal samen in Antwerpen. Die mensen kwamen afgezakt. Mijn grootvader is dan sasselier geworden, sluiswachter aan de stad. Dat zijn mensen van de stroom. Je voelt dat aan een zekere rust, traagheid, dat ritme van die stroom. Natuurlijk, als je een beetje een dichterlijke ziel hebt, dan projecteer je dat daarop. De manier van praten. De manier van rustig naar iets te kijken, te kunnen luisteren. Het tragere, stillere praten zoals de mensen dat vroeger deden. Dan vereenzelvig je je in je eigen familie met dat bewustzijn. Die komen van de stroom, van Rupelmonde, van een ander Vlaanderen. Dat

25 Treinreis.

26 *Groot Liedboek*, nr.11, p.50.

27 Victor Hugo, *Les travailleurs de la mer*, Nederlandse vertaling: *Werkers der zee*, 1866.